

REPUBLICA ITALIANĂ

UNIVERSITATEA SAPIENZA, ROMA

Nicoleta NEȘU

Catedra de Limba și Literatura Română funcționează în cadrul Departamentului de Studii Europene, Americane și Interculturale, Facultatea de Litere și Filozofie.

Înființarea Catedrei de Limba și Literatura Română la Universitatea *Sapienza* din Roma este legată de activitatea profesorului Claudiu Isopescu (1894 – 1956), fost bursier al Școlii Române din Roma în perioada 1923-1925, angajat în 1925, la recomandarea lui Nicolae Iorga, la Universitatea din Roma, fondatorul Catedrei și, respectiv, inițiatorul studiilor dedicate culturii române în capitala Italiei. Etapele de constituire a Catedrei se materializează, în ordine cronologică, mai întâi într-un ciclu de *conferințe libere* (1926), apoi capătă statutul de *lectorat* (1929), pentru a deveni *catedră*, în sensul propriu al cuvântului, în anul 1936. Cursurile se deschid în decembrie 1926, cu prelegerea susținută de prof. Isopescu - *Poesia popolare romena*. În anul 1929, Isopescu primește dreptul de a preda limba și literatura română, în regim gratuit (drept ce trebuia reînnoit, anual), iar, în anul 1936, pe baza unei convenții stipulate între guvernul român și cel italian, el este numit profesor titular.

În perioada imediat următoare încheierii Celui de-al Doilea Război Mondial, la catedră, s-au succedat, pentru scurte perioade de timp, în regim de profesor-suplinitor, Marcello Camillucci și F. Cardinali (care fusese și lector de limbă și literatură română din 1944), apoi Mariano Baffi, iar din 1956, misiunea de a conduce catedra îi revine prof. Rosa del Conte, devenită profesor titular în anul 1968. Din anul 1977, conducerea Catedrei îi revine profesorului E. Turdeanu, pînă atunci profesor la Sorbona. Odată cu pensionarea profesorului Turdeanu, în anul 1982, la conducerea catedrei vine prof. Luisa Valmarin, iar din noiembrie 2013, titulara catedrei devinind prof. ass. Angela Tarantino.

Din anul 1982 funcționează și un *lectorat de schimb*, în cadrul Acordului Cultural Bilateral Interguvernamental, care începînd din anul 2009, datorită schimbărilor produse în legislația italienească în domeniu, ia forma unui acord semnat între Universitatea Sapienza și Institutul Limbii Române București, în care figura lectorului este considerată ca „*figură de suport la activitatea didactică – expert lingvistic*”. Începînd cu anul universitar 2018-2019, conform regulamentului intern al Universității Sapienza, lectorii își desfășoară activitatea de lectorat în colaborare cu departamentul în cadrul căruia funcționează catedra respectivă, dar, din punct de vedere administrativ, ei sunt afiliați Centrului Lingvistic al Ateneului - CLA.

În calitate de lectori, și-au desfășurat activitatea după cum urmează:

1982-1985 - Sabina Teiuș (Institutul de Lingvistică „Sextil Pușcariu” din Cluj-Napoca)

1991-1992 - Elena Berea Gageanu (Universitatea din București)

1992-1994 - Doina Curticăpeanu (Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca)

1994-1997 - Mircea Vasilescu (Universitatea din București)

1997-2002 - Camelia Stan (Universitatea din București)

2002-2005 - Claudia Ene (Universitatea din București)

Din anul universitar 2006 – 2007, lectoratul este condus de lect. univ. dr. Nicoleta Neșu, de la Departamentul de Limba Română și Lingvistică Generală, Facultatea de Litere, Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca [doctor în filologie (2004), masterat în studii europene (1995), absolventă a Facultății de Litere, UBB Cluj-Napoca, specializarea limba și literatura engleză-limba și literatura română (1994), domenii științifice de interes: filosofia limbajului, semiotică, lingvistică, pragmatică și comunicare, traductologie, limba română ca limbă străină, metodologia predării limbilor străine.]

Astăzi, din punct de vedere didactic, activitatea Catedrei și a Lectoratului de Limba și Literatura română se desfășoară pe două nivele, *licență* și *masterat*. Disciplina de studiu „Limba și literatura română” face parte din oferta didactică a trei cursuri la nivel licență: *Lingue, Culture, Letterature, Traduzione* (cod 27563, L-11), *Mediazione linguistica e interculturale* (cod 28691, L-12) și *Scienze del Turismo* (cod 29951, L-15) și un curs la nivel master: *Scienze linguistiche, letterarie e della traduzione* (cod 28219, LM-37), ca disciplină obligatorie, cu statut de limbă A sau B, disciplină opțională, disciplină facultativă, sau la alegere, cu un regim de 6 credite formative/semestru sau 12 credite formative/an universitar.

De asemenea, pe baza sistemului de credite transferabile, limba română poate fi aleasă în orice combinație de limbi și poate face parte din planul de studiu al studenților de la oricare specializare din cadrul Universității Sapienza. Pentru toți cei care frecventează cursul de limba română, indiferent de an, specializare, număr de credite sau regim al disciplinei, profilul de predare este unul *filologic*.

Activitatea didactică a lectorului a fost în permanență completată de participarea la organizarea de conferințe internaționale, colocvii, ateliere de traduceri, întâlniri, mese rotunde, lansări de carte, festivaluri de film românesc etc., având ca invitați profesori și scriitori din țară și din străinătate. Amintim aici, doar câteva dintre acestea: ♦ conferințele scriitorilor Ana Blandiana, Dinu Flămând, Ileana Mălăncioiu, Marin Sorescu, Laurențiu Ulici, Eugen Uricaru, Mircea Cărtărescu, Matei Vișniec, Dan Lungu, Petre Barbu, Doina Ruști, Adrian Popescu, Mircea Butcovan ♦ conferințele profesorilor Matilda Caragiu-Marioțeanu, Zoe Dumitrescu-Bușulenga, Nicolae Balotă, Vasile Drăguț, Valeria Guțu-Romalo, Paul Cornea, Mihaela Mancaș, Fischer, Marian Papahagi, Petru Creția, Mihai Nasta, Mihai Bărbulescu, Rodica Zafiu, Liviu Papadima, Mircea Vasilescu, Oana Fotache, Mircea Anghelescu, Mihai Moraru, Ioana Both, Călin Teuțișan, Horea Poenar, Alin Gherman, G.G. Neamțu ♦ 10 work-shopuri de limbă, literatură și cultură românească, 2006 – 2008, finanțate de ICR București, cu profesorii Alin Gherman, Camelia Stan, Mircea Vasilescu, Mihai Moraru, Otilia Borcea, G.G. Neamțu, Ruxandra Cesereanu, Rodica Zafiu ♦ seminar/laborator de traduceri din literatura română contemporană, cu titlul *Cu cărțile pe masă*, cu participarea scriitorilor români Doina Ruști și Petre Barbu și a traducătorilor italieni prof. Angela Tarantino (Università di Firenze) și a prof. Roberto Merlo (Università di Torino), cu sprijinul CENNAC – ICR București, martie 2011 ♦ colocvii și conferințe internaționale, dintre care amintim: 1985 - *Aspetti e problemi nella ricezione dell'opera letteraria – il momento Eminescu*, 1991 - *L'intellettuale e la rivoluzione: l'esempio rumeno*, 1997 - *Lessico, lessicografia e insegnamento linguistico*, 2000 - *Il piacere della ricerca*, 2001 - *Geografia e storia nel canone della letteratura rumena*, 2005 - *Confronto di Canoni, Confronto di Identità: La Romania nel processo di riunificazione Europea*, 2006 – *80 anni dalla creazione della prima cattedra di lingua romena a Roma*, 2007 - *La Lingua Rumena - Proposte Culturali per la Nuova Europa*, 2008 - *Giornate universitarie italo-rumene alla Sapienza*, 2009 - *In memoriam Marian Papahagi – tra Italia e Romania in dolce stil moderno*, 2009 - *Seminario permanente di studi e ricerca delle attività transnazionali e traduttologia giuridica "Lionello R. Levi Sandri"*, 2009 – *Volevo dire "l'indicibile"*, colocviu dedicat lui E. Ionesco la 100 de ani de la naștere, 2010 - *La lingua come dimora*, 2011 - *Libri in tavola. Laboratorio di traduzione e interpretazione del romanzo rumeno contemporaneo*, 2011 - Colocviul Internațional *Dire le cose come sono*, în memoria lingvistului Eugen Coșeriu la 90 de ani de la naștere, 2011 - Colocviul Internațional *Alla ricerca dell'assoluto*, în memoriam Rosa del Conte, 2015 - Masa rotundă cu tema *Equivalenze poetiche romeno-italiane. La poesia romena in Italia*, 2016 - Masa rotundă cu titlul „La collocazione delle lingue minore negli ordinamenti universitari”, 2016 - Manifestarea „Dove si imparano tutte le lingue del mondo. Incontro e confronto sull'insegnamento e l'apprendimento delle lingue straniere” ♦ întâlniri ale studenților lectoratului cu ambasadorii României în Italia Răzvan Rusu (2011, 2012), Dana Constantinescu (2014), George Bologan (2017).

De asemenea, lectorul de limba română este și secretarul de redacție al revistei *România Orientale*, revistă a universității, ce apare la inițiativa prof. Luisa Valmarin, neîntrerupt, începând cu anul 1988, revistă specializată în domeniul studiilor românești, cotate în prezent ca revistă de *fascia A*, categorie maximă în clasificarea revistelor științifice în Italia. În cei peste 30 de ani de la apariție, au apărut și o serie de numere tematice, dintre care amintim doar câteva: *L'Intellettuale e la rivoluzione: l'esempio rumeno* nr. 4 – 5 din 1991 – 1992, *Lessico, Lessicografia e Insegnamento Linguistico* nr. 10 din 1997, *Nuovi Studi Balcanici. Contributi italiani all'VIII Congresso Internazionale dell' Association Internationale d'Études Sud-Est Européennes, București*, nr. 12 din 1999; *L'Antologia Poetica di "România orientale"* nr. 15 din 2002, *Confronto di Canoni, Confronto di Identità: La Romania nel processo di riunificazione Europea* nr. 18 din 2005, *Le stanze di rumeno* nr. 19 din 2006, *La Lingua Rumena – Proposte Culturali per la Nuova Europa. Atti del Convegno*, 15-17 noiembrie, Roma 2007, nr. 21 din 2008, *La lingua come dimora, Atti del Convegno*, 25-26 martie, Roma 2010, nr. 23 din 2010 sau *La lingua rumena – prospettive e punti di vista*, nr. XXIX din 2016.

Prin programul *Publishing Romania* al ICR București, în urma unui concurs de proiecte, revista a primit finanțare pentru două numere tematice propuse, concretizate în publicarea volumelor *Romania Culturale Oggi*, Bagatto Libri ed. Roma, Italia, 455 pag., coord. Nicoleta Neșu, ISBN 9 788878 061743, 2008 și *Il romanzo rumeno contemporaneo (1989-2010). Teoria e proposte di lettura*, Bagatto Libri ed. Roma, 349 pag., coord. Nicoleta Neșu, ISBN 978-887806-182-8, 2010.

Studentii lectoratului pleacă de la un nivel zero al cunoștințelor în limba română și, în funcție de parcursul lor universitar, la încheierea unui parcurs integral, de 5 ani, pot ajunge la un nivel C1 din cadrul european comun de referință pentru limbi străine. Ei sunt pregătiți pentru a deveni profesori, mediatori lingvistici-interculturali, operatori sociali, traducători etc.

De asemenea, realitatea societății italienești din ultimii ani, cu un număr crescând al comunității românești, a determinat necesitatea de a organiza grupe de studiu separate, la nivelul activității didactice din cadrul lectoratului – vorbim, astfel, despre o subîmpărțire a studenților pe criteriul limbii materne, pentru a putea urmări exigențele specifice de natură deontologică, lingvistică și didactică. Astfel, în fiecare an, se organizează o grupă separată de studenți de limbă maternă/etnică română, cu metode și materiale care încearcă să urmeze, cu modificările necesare, structura cursurilor de limbă română din cadrul facultăților cu profil filologic din România. În acest grup, sunt incluși și studenții vorbitori nativi de limba română din Republica Moldova.

Nu în ultimul rând, lectorul întreține și raporturi de colaborare între catedră și instituțiile românești din Italia și din România: universitățile românești cu care există schimburi prin programe internaționale, Academia Română din București, Institutele de Lingvistică din București și din Cluj-Napoca, Accademia di Romania în Roma, unul dintre partenerii privilegiați ai catedrei și ai lectoratului - lectorul de limbă română fiind cel care susține și cursurile de limbă română pentru străini organizate de această instituție, sub egida ICR București - Ambasada României în Italia, Ambasada României pe lângă Sfântul Scaun. În același timp, participarea lectorului în diferite comisii de examinare a studenților, în comisii de atestare a competenței lingvistice, în comisii de licență, masterat sau doctorat organizate la Sapienza, dar și în cadrul altor instituții de specialitate nu face altceva decât să sporească vizibilitatea lectoratului de limbă română și să asigure un bun raport cu instituțiile partenere.

Linkuri utile:

<https://web.uniroma1.it/seai/?q=it/didattica>

<https://web.uniroma1.it/cla/>

nicoleta.nesu@uniroma1.it

Nicoleta Neșu, lectorul I. L. R.

Sapienza, corpul Marco polo, sediul Facultății de Litere și al Centrului Lingvistic al Ateneului, unde funcționează și Lectoratul de Limba Română

Întâlnirea studenților cu ES George Bologan, Ambasadorul României, 2017

ILIRIA